

**STUDIU PRIVIND PATRIMONIUL CONSTRUIT TRADIȚIONAL AL LOCALITĂȚILOR DIN JUDEȚUL HARGHITA
PENTRU PROGRAMUL**

**FALUKÉPVÉDELMI TANULMÁNY A HARGITA MEGYEI FALVAK HAGYOMÁNYOS, ÉPÍTETT ÖRÖKSÉGÉNEK
MEGŐRZÉSÉRE**

**“OCROTIREA ȘI CONSERVAREA IMAGINII SATULUI
HARGHITEAN”**

“HARGITA MEGYEI FALUKÉPVÉDELMI PROGRAM”

**SATUL BENȚID – COM. ȘIMONEȘTI
BENCÉD – SIMÉNFALVA KÖZSÉG**

Beneficiar /Megrendelő:

Județul Harghita – Consiliul Județean Harghita
Hargita Megye – Hargita Megye Tanácsa

decembrie 2015 – februarie 2016
2015 december – 2016 februar

FOAIA DE CAPAT/BEVEZETŐ

Denumire proiect: STUDIU PRIVIND PATRIMONIUL CONSTRUIT TRADIȚIONAL AL LOCALITĂȚILOR DIN JUDEȚUL HARGHITA PENTRU PROGRAMUL “OCROTIREA ȘI CONSERVAREA IMAGINII SATULUI HARGHITEAN”

Tervmegnevezés: HARGITA MEGYEI FALUKÉPVÉDELMI PROGRAM: FALUKÉPVÉDELMI TANULMÁNY A HARGITA MEGYEI FALVAK HAGYOMÁNYOS, ÉPÍTETT ÖRÖKSÉGÉNEK MEGŐRZÉSÉRE

Amplasament: județ Harghita, com. Șimonești, sat Bențid

Helyszín : Hargita megye, Siménfalva község, Bencéd

Beneficiar: Consiliul Județean Harghita

Megrendelő: Hargita Megye Tanácsa

Coordonator proiect: S.C. TOPOPREST S.R.L., arh. Bălan Ioan

Tervkordinátor:

Specialiști RUR / szakértők:

arh. Bălan Ioan

Specialiști DMI / Műemlékvédelmi szakértők:

arh. Máthé Zoltán

Elaborator studiu / Tanulmány készítője:

S.C. TOPOPREST S.R.L., S.C. YOUPLAN S.R.L.-D., S.C. ARC STUDIO S.R.L.

Proiectanți / Tervezők:

urb. Timotei Fecioru

urb. peis. Blága Botond

urb. peis. Ioana Alexandra Mircea

urb. Andrei Ștefan Săbău

Nr. proiect / Tervszám: 28656/96/2015

Data / Dátum: 12. 2015 - 02.2016

Faza / Tervfázis: Studiu / Tanulmány

BORDEROU GENERAL/TARTALOMJEGYZÉK

1. Piese scrise/ Írott rész

- Pagina de titlu, lista de semnături / Címlap
- Borderou / Tartalomjegyzék
- Memoriu – concluzii privind cartarea satului și patrimoniul material local/
Következtetések – a falu helyi örökségének feltérképezése
- Tabelul de evaluare /Értékelő táblázat
- Fișe de cartare /Értékelő adatlap
- Regulament local de urbanism privind ocrotirea imaginii satului /
A faluképvédelmet elősegítő helyi urbanisztikai szabályzó

2. Piese desenate / Rajzolt rész

- Localizare în județ / Elhelyezkedési térkép
- Hărți istorice/Történelmi térképek
- Plan de situație / Helyszínrajz
- Peisaj teritorial / Környező táj
- Analiza peisajului / Tájelemzés
- Reglementări urbanistice/Urbanisztikai szabályzó

3. DVD

Piese scrise/ Írott rész

- Memoriu – concluzii privind cartarea satului și patrimoniul material local
Következtetések – a falu helyi örökségének feltérképezése
- Tabelul de evaluare /Értékelő táblázat
- Fișe de cartare / Értékelő adatlap
- Regulament local de urbanism privind ocrotirea imaginii satului /
A faluképvédelmet elősegítő helyi urbanisztikai szabályzó

Piese desenate

- Localizare în județ / Elhelyezkedési térkép
- Hărți istorice/Történelmi térképek
- Plan de situație / Helyszínrajz
- Peisaj teritorial / Környező táj
- Analiza peisajului / Tájelemzés
- Reglementări urbanistice/Urbanisztikai szabályzó

Fotografii

- Fotografii elemente valoroase / Értékes elemeket tartalmazó fotók
- Fotografii / fotók

**STUDIU PRIVIND PATRIMONIUL CONSTRUIT TRADIȚIONAL AL LOCALITĂȚILOR DIN JUDEȚUL HARGHITA
PENTRU PROGRAMUL**

**FALUKÉPVÉDELMI TANULMÁNY A HARGITA MEGYEI FALVAK HAGYOMÁNYOS, ÉPÍTETT ÖRÖKSÉGÉNEK
MEGŐRZÉSÉRE**

MEMORIU – SAT BENȚID, COM. ȘIMONEȘTI

MŰLEÍRÁS – BENCÉD – SIMÉNFALVA KÖZSÉG

CUPRINS / TARTALOMJEGYZÉK

- 1. SCOPUL STUDIULUI / A TANULMÁNY CÉLJA**
- 2. DATE DESPRE LOCALITATE / A TELEPÜLÉS LEÍRÁSA**
- 3. STRUCTURA ȘI TIPUL LOCALITĂȚII / A TELEPÜLÉS TÍPUSA ÉS SZERKEZETE**
- 4. CONCLUZIILE TABELULUI DE EVALUARE / KÖVETKEZTETÉSEK – ÉRTÉKELŐ TÁBLÁZAT**
 - A. Locuințe/obiective de utilitate publică / Lakóházak és középületek**
 - B. Șuri / Csűrök**
 - C. Porți / Kapuk**
 - D. Împrejmuiri / Kerítések**
 - E. Fântâni / Kútak**
 - F. Clădiri anexe pentru utilaje, clădiri anexe pentru depozitare, cuptoare, wc in curte, stup de albine, morminte și opere comemorative de război**
Melléképületek, tározók, kemencék, fa-WC-k, méhkaptár, hadisírok és megemlékező alkotások
- 5. MONUMENTE ȘI SITURI ARHEOLOGICE / MŰEMLÉKEK ÉS RÉGÉSZETI HELYEK**
- 6. ELEMENTE PROPUSE PENTRU PROTECȚIE LOCALĂ / HELYI VÉDELEMRE KIJELÖLT ELEMEEK**
- 7. ELEMENTE VALOROASE / ÉRTÉKES ELEMEEK**

**STUDIUL PRIVIND PATRIMONIUL CONSTRUIT TRADIȚIONAL AL LOCALITĂȚILOR DIN JUDEȚUL HARGHITA
PENTRU PROGRAMUL**

**FALUKÉPVÉDELMI TANULMÁNY A HARGITA MEGYEI FALVAK HAGYOMÁNYOS, ÉPÍTETT ÖRÖKSÉGÉNEK
MEGŐRZÉSÉRE**

MEMORIU – SAT BENȚID, COM. ȘIMONEȘTI
MŰLEÍRÁS – BENCÉD – SIMÉNFALVA KÖZSÉG

1. SCOPUL STUDIULUI / A TANULMÁNY CÉLJA

Motto: "Cea mai interesantă zonă, aflată pe aceste granițe, este frumoasa țară a secuilor, cel care este cel mai puțin cunoscut, despre care și noi însuși știm puține lucruri. Prin urmare a fost o nevoie urgentă de a descoperi și descrie"

Mottó: „És éppen ezen véghatárainkon fekvő legérdekesebb terület, a szép Székely föld az, mely legkevésbé van ismerve, melyről önmagunk is legkevésbé tudunk. Égető szükségévé vált tehát annak felkutatása és ismertetése” (Orbán Balázs)

Obiectul studiului este identificarea elementelor valoroase care fac parte din patrimoniul material al satului și alcătuirea unui regulament local de urbanism care să protejeze specificul locului. Pentru aceasta sunt inventariate toate casele, șurele, porțile, împrejmuirile, fântânile, spațiile verzi, clădirile anexe pentru utilaje, clădirile anexe pentru depozitare, cuptoarele, wc-urile în curte, stupii de albine, mormintele și operele comemorative de război. Se realizează o bază de date, structurată pe trei categorii: tipologie, originalitate și stare de degradare. Pentru componentele valoroase ale patrimoniului material local se vor realiza fișe de cartare și relevee sumare.

A felmérés célja: azonosítani az értékes elemeket, amelyek az itteni falvak anyagi örökségének részeit képezik, valamint egy helyi urbanisztikai szabályzat létrehozása, mely a helyi jellegzetességek megvédésére fektet hangsúlyt. Ennek érdekében feltárba vesszük az összes házat, csúrt, kaput, kerítést, zöldrevezetést, melléképületet, kemencét, árnyékszékét, méhkaptárt, hadisírokat és megemlékező alkotásokat. Készül egy adatbázis három kategóriába rendezve: tipológia, eredetiség és állapot. A helyi anyagi örökség értékes komponenseiről értékelő adatlap és vázlatos felmérés készül.

Scopul nostru este, în afară de a înțelege satul și de realiza diferite propuneri, atragerea atenției asupra distrugerii elementelor arhitecturale valoroase caracteristice satului secuiesc, respectiv: porți secuiești; porți din zidărie cărămidă sau piatra cu închidere pe întreaga deschidere; prispe sculptate; învelitori din țiglă sau șindrila, etc – care au un rol important în

definirea peisajului. Dispariția treptată a șurelor și a caselor vechi secuiești și înlocuirea acestora cu intervenții noi, stridente, atipice, face ca satul să piardă din caracterul original. În calitate de elaboratori ai acestui studiu, considerăm ca o datorie imensă semnalarea și luarea de măsuri împotriva pericolului de a deteriora și pierde bogăția culturală și arhitecturală a satelor secuiești.

Munkánk célja a megismerésen, ismertetésen és javaslatokon túl a figyelemfelkeltés a székely falukép értékes, jellegzetes elemeinek pusztulását illetően: a faragott székelykapuk, kőből, téglából falazott, vaskos, cseréppel fedett vagy ívvel lezárt udvarházakra jellemző kapuoszlopok, a faragott tornácok, a kézzel vetett cserép, vagy zszindellyel fődött magas szögű tetők, melyek tájmeghatározó szerepe is rendkívül fontos, valamint az egyre fogyó csűrök, melyek mesteri faszervezete, látványos tömege nélkül nem székely falu többé a falu. E tanulmány szerzőiként, úgy gondoljuk, kötelességünk jelezni és lépéseket tenni annak irányába, hogy megakadályozzuk e kultúrában és építészeti értékekben gazdag falvak pusztulását.

2. DATE DESPRE LOCALITATE / A TELEPÜLÉS LEÍRÁSA

Satul Bențid este situat în partea de nord-est a comunei Șimonești, pe malul stâng al pârâului Szalon, afluent al Feernicului, ce face parte din bazinul Târnavei Mari. La nivel județean, se situează în sud-vestul județului Harghita, în zona Subcarpaților Transilvaniei, la cca 14 km de Cristuru Secuiesc. Este o localitate formată din două corpuri, Bentidul de Sus și Bentidul de jos. Bentidul de sus este vechea vatră a satului din care, în timp, majoritatea locuitorilor s-au retras în Bentidul de jos. Relieful deluros în care este situat, face ca topoclimatul local să fie moderat continental, tipic zonei, dar ceva mai bland, cu mai puține zile de îngheț față de partea centrală și de nord a județului. Satul Bențid are o suprafață de 35,88 ha, cu profil economic principal zoo-agricol.

Bencéd Siménfalva község észak-keleti részén található, a Szalon patak bal partján, amely mellékfolyója a Fehér Nyikó patakának mely része a Nagy-Küküllő völgyének. Megyei szinten Hargita megye dél-nyugati részén helyezkedik el, az erdélyi Szubkárpatokban, kb 14 km-re Székelykeresztúrtól. A helység 2 részből áll: Alsó- és Felsőbencédből. Felsőbencéd volt a helység szíve, ahonnan idővel az emberek Alsóbencédre húzódtak.

Az a dombos vidék, ahol elhelyezkedik, teszi lehetővé, hogy a terület mikroklímája mérsékeltbb legyen, a helyre jellemző, valamivel lágyabb, kevesebb fagyokkal a megye középső, - illetve északi részéhez viszonyítva.

Bencéd területe 35,88 hektáron fekszik. A falu gazdasági profilját főként állattenyésztés, valamint fafeldolgozás képezi.

Localitatea Bențid este menționată pentru prima dată cu acest nume în anul 1567. Încă de pe atunci satul era împărțit în două așezări de dimensiuni relativ mici, figurând în documentele vremii cu 8 porți. În următoarele două secole, așezarea s-a dezvoltat-număra 195 de locuitori în anul 1786 - atrăgând printre aceștia personalități ale vremii precum Familia Firtos (1614). Satul Bențid este cunoscut în primul rând pentru personalitățile născute aici, precum scriitorul Benczédi Székely István în sec. XVI, și mai apoi, în secolele XIX-XX baronul dr. Daniel Lajos, profesorul și scriitorul Benczédi Gerely, bibliograful Benczédi Pal și publicistul Gyalai Pap Domokos.

Bencédet ezzel a névvel először 1567-ben említik. Már akkoriban a falu két viszonylag kis részre volt osztva, a régi írásokban 8 kapuval megjelenítve. A következő 2 században elhelyezkedésileg bővült- 1786-ban 195 lakosa volt-, és olyan hírességeket is bevonzott, mint a Firtos

Család (1614). Bencéd főleg az itt született hírességeiről ismert, mint pl. Benczédi Székely István író a XVI. században, majd a XIX-XX. században a báró dr.Dániel Lajos, az író és professzor Benczédi Gergely, Benczédi Pál, a könyvtáros és Gyalai Pap Domokos, a publicista.

3. STRUCTURA ȘI TIPUL LOCALITĂȚII / A TELEPÜLÉS TÍPUSA ÉS SZERKEZETE

Localitatea este un sat de vale care prezintă o structură de drum (liniară) cu construcții dispuse pe un parcellar tip bandă. Majoritatea caselor se află pe axul principal, de-a lungul căruia se dezvoltă satul (str. Principală). Așezarea caselor pe parcelă în raport cu strada este cu pieptene și neregulat. Șura are o poziție transversală, paralelă cu strada separând curtea de grădină. Alte clădiri gospodărești sunt înșiruite în prelungirea casei, sau amplasate pe front, mai ales în cazul bucătăriilor de vară. Totodată, majoritatea fântânilor sunt amplasate în jumătatea din față a curții, uneori aproape de aliniament.

A település formáját tekintve Bencéd kis dombvidéki halmazfalu, rendszeres, de ugyanakkor laza beépítésű, szalagtelkes utcaserkezettel. A házak többsége a fő utcán sorakozik, ami köré szerveződik a falu. A házak elhelyezése a parcellán többnyire fésűs, utcafronti. A csűr keresztirányban helyezkedik, párhuzamosan az utcával, elválasztva a szántót az udvartól. Egyéb gazdasági épület a ház meghosszabításában található, vagy az utcafronton, különösen a sütő (nyári konyha) esetében. Továbbá a kutak többsége az porta elülső felében található, közel az utcafronthoz.

4. CONCLUZIILE TABELULUI DE EVALUARE / KÖVETKEZTETÉSEK – ÉRTÉKELŐ TÁBLÁZAT

A. Locuințe/obiective de utilitate publică / Lakóházak és középületek

Au fost numărate 116 locuințe și obiective de utilitate publică, care au fost clasificate după trei categorii: tipologie, originalitate și starea de degradare. Cele trei categorii prezintă următoarele subcategorii:

116 ház -beleértve középületeket- volt azonosítva, melyek a következők szerint csoportosulnak: típus, eredetiség és állapot. Ezen három kategória a következő alkategóriákat tartalmazza:

1. CASE DE LOCUIT / LAKÓHÁZ

A. Tipologie / Típus

A. case tradiționale simple și vechi

Szimpla, hagyományos régi ház

B. case tradiționale vechi cu arhitectură mai complexă

Hagyományos, régi ház bonyolultabb architektúrával

C. case de locuit comune construite după anul 1950

Az 1950-es évek után épített, szokásos lakóház

D. case stridente și deranjante din punct de vedere a imaginii satului tradițional

A hagyományos faluképtől eltérő, kirívó, zavaró ház

E. conace sau clădiri cu acest caracter
Kúriák és hasonló karakterű házak

B. Originalitate / Jelleg

• fără nicio intervenție

Eredeti, beavatkozás nélküli

• prezentând intervenții potrivite (de renovare)

Megfelelő beavatkozással (felújítás)

• prezentând intervenții nepotrivite (de alterare a arhitecturii inițiale)

Nem megfelelő beavatkozással (módosítja az eredeti architektúrát)

C. Stare fizică / Állapot

• bună / Jó

• medie / Átlagos

• rea / Rossz

2.OBIECTIVE DE UTILITATE PUBLICĂ / KÖZÉPÜLETEK

Astfel, se identifică ca obiective de utilitate publică 6 construcții, respectiv: biserica, 1 clădire de învățământ – școală generală, 1 casă de cultură, 1 distilărie de spirt, 1 punct colectare lapte, 1 magazin mixt local – nu funcționează .

Középületek (6 db): 1 templom, egy általános iskola, 1 kultúrház, 1 szeszfőzde, 1 tejcsarnok, 1 helyi vegyesbolt/ élelmiszerbolt (nem működik)

Concluzii / Következtetések:

A. Tipologie / Típus

cca 36% - 42 case tradiționale simple și vechi

42 szimpla, hagyományos régi ház

cca 3% - 3 case tradiționale vechi cu arhitectură mai complexă

3 hagyományos, régi ház bonyolultabb architektúrával

cca 50%- 58 case de locuit comune construite după anul 1950

58 az 1950-es évek után épített, szokásos lakóház

cca 11% - 13 case stridente și deranjante din punct de vedere a imaginii satului tradițional

13 hagyományos faluképtől eltérő, kirívó, zavaró ház

0.00% - 0 conace sau clădiri cu acest caracter

0 kúria

B. Originalitate / Jelleg

cca 52% - 60 case fără nicio intervenție

60 eredeti, beavatkozás nélküli

cca 14% - 16 case prezentând intervenții potrivite (de renovare)

16 megfelelő beavatkozással (felújítás)

cca 34% - 40 case prezentând intervenții nepotrivite (de alterare a arhitecturii inițiale)

40 nem megfelelő beavatkozással (módosítja az eredeti architektúrát)

C. Stare fizică / Állapot

cca 68% - 79 case stare fizică bună / 79 jó állapotú

cca 26% - 30 case stare fizică medie / 30 átlagos állapotú

cca 6 % - 7 case stare fizică rea / 7 rossz állapotú

Se observă că jumătate din sat este compusă azi din case noi, construite după 1950. La acestea se adaugă un procent apreciabil, de cca 11% de case stridente ce nu se integrează în peisajul tradițional. În plus, o treime din case au suferit intervenții nepotrivite, alterându-li-se arhitectura originală. **Rezultă, deci, că imaginea satului Bentid a fost alterată în timp în proporție ridicată și fără reglementări corespunzătoare, va continua să se degradeze.**

Mintegy fele a házaknak az 1950-es évek után épült és körülbelül 11%-a a hagyományos faluképtől eltérő, kirívó, zavaró ház. Ezen kívül a házak egyharmadán helytelen beavatkozások figyelhetőek meg, ezáltal megváltozott az eredeti architektúrájuk is.

Ez azt eredményezi, hogy **Bencéd már egy átalakult faluképet mutat**, ahol a szabályozás hiányában további degradációk várhatóak.

Din imaginea vechiului sat a mai rămas azi numai în jur de 39%, constituit în cea mai mare parte din case tradiționale simple și câteva exemplare de arhitectură mai complexă. Peste jumătate din locuințe nu au suferit niciodată modificări, pentru că proprietarii nu au avut fondurile necesare și cca 26% din totalul de case sunt deja în stare fizică medie. Acest lucru înseamnă că, dacă nu se intervine în următorii 5-10 ani aproape o treime din sat se va deteriora.

Ugyanakkor sok ház eredeti állapotban van (kb.39%), összetételét tekintve: nagyobb részben egyszerű, hagyományos házak és néhány,- architektúra szempontjából- komplexebb házak alkotják, mint pl.a volt nemesi kúria. A házak több mint felénél nem történt beavatkozás, mert a tulajdonosok nem rendelkeztek elegendő tőkével, hogy megfelelően karban tudják tartan ingatlanjaikat, így kb a házak 26%-a már csak közepes állapotban van. Ez azt jelenti, hogy ha a következő 5-10 évben nem történik valamilyen beavatkozás, akkor a falu egyharmada veszélyeztetve lesz.

B. Șure / Csűrök

Au fost numărate 63 șure care au fost clasificate după trei categorii: tipologie, originalitate și starea de degradare. Cele trei categorii prezintă următoarele subcategorii:

63 csűr volt azonosítva, melyek a következők szerint csoportosulnak: típus, eredetiség és állapot. Ezen három kategória a köv. alkategóriákat tartalmazza:

A. Tipologie / Típus

A. șure simple din bârne de lemn

Szimpla, fagerendás csűr

B. șure din bârne de lemn cu grajd pentru animale, din piatră sau cărămidă

Fagerendás csűr kő- vagy téglastállóval

C. șure din cărămidă sau piatră

Tégla- vagy kőcsűr

D. șure noi din cadre de lemn și scânduri

Új, fakeretes, deszkázott csűr

E. șure aferente conacelor

Kúriákhoz tartozó csűr

B. Originalitate / Jelleg

• fără nicio intervenție

Eredeti, beavatkozás nélküli

• prezentând intervenții potrivite (de renovare)

Megfelelő beavatkozással (felújítás)

• prezentând intervenții nepotrivite (de alterare a arhitecturii inițiale)

Nem megfelelő beavatkozással (módosítja az eredeti architektúrát)

C. Stare fizică / Állapot

- bună / Jó
- medie / Átlagos
- rea / Rossz

Concluzii / Következtetések:

A. Tipologie / Típus

cca 91% - 57 șure simple din bârne de lemn

57 szimpla, fagerendás csűr

cca 3% - 2 șure din bârne de lemn cu grajd pentru animale, din piatră sau cărămidă

2 Fagerendás csűr kő- vagy téglaiállalóval

cca 3% - 21 șure din cărămidă sau piatră

21 Téglavagy kőcsűr

cca. 3% - 2 șure noi din cadre de lemn și scânduri

2 Új, fakeretes, deszkázott csűr

0.00% - 0 șure aferente conacelor

0 Kúriákhoz tartozó csűr

B. Originalitate / Jelleg

cca 87% - 55 șure fără nicio intervenție

55 Eredeti, beavatkozás nélküli csűr

0.00% - 0 șure prezentând intervenții potrivite (de renovare)

0 csűr megfelelő beavatkozással (felújítás)

cca 13% - 8 șure prezentând intervenții nepotrivite (de alterare a arhitecturii inițiale)

8 csűr nem megfelelő beavatkozással (módosítja az eredeti architektúrát)

C. Stare fizică / Állapot

cca 21% - 13 șure în stare fizică bună

13 jó állapotú

cca 75% - 47 șure în stare fizică medie

47 átlagos állapotú

cca 4% - 3 șură în stare fizică rea

3 rossz állapotú

În jur de jumătate din locuințe (cca 55%) dețin o șură, cele mai multe fiind șure simple din bârne de lemn. Cca 87% din ele nu au suferit niciodată intervenții, ceea ce a făcut ca în prezent numai 21% să fie în stare fizică bună, restul fiind deja în curs de degradare. **Rezultă că șura ca element tradițional începe să dispară treptat din peisajul satului Bențid.**

Az adatok alapján következik, hogy a gazdaság fele rendelkezik csűrrel, legtöbbjük egyszerű, deszkából készült csűr. Kb. 87%-uk esetében nem történt semmilyen beavatkozás, aminek következtében mára már csak 21%-uk van jó állapotban, a többi állapota folyamatosan romlik.

Ez azt eredményezi, hogy Bencédben a csűr, mint őshonos elem, fokozatosan veszít a fontosságából.

C. Porți / Kapuk

Au fost numărate 91 porți care au fost clasificate după trei categorii: tipologie, originalitate și starea de degradare. Cele trei categorii prezintă următoarele subcategorii:

91 kapu volt azonosítva, melyek a következők szerint csoportosulnak: típus, eredetiség és állapot. Ezen három kategória a köv. alkategóriákat tartalmazza:

A. Tipologie / Típus

A. porți simple țărănești

Szimpla, parasztos kapu

B. porți cu închidere deasupra la poarta mică

Kapu, fedett gyalogkapuval

C. porți cu închidere pe întreaga deschidere

Teljesen fedett kapu, a ház homlokzatából folytatólagosan

D. porți secuiești

Székelykapu

E. porți care imită tipologii tradiționale, dar parțial, din materiale neadecvate

Kapu, amely hagyományos tipológiákat imitál, de részben nem megfelelő anyagokból

F. porți care s-au realizat din materiale netradiționale cu aspect strident

Kirívó megjelenésű, nem hagyományos anyagokból készült kapu

G. porți aferente conacelor

Kúriákhoz tartozó kapu

B. Originalitate / Jelleg

• fără nicio intervenție

Eredeti, beavatkozás nélküli

• prezentând intervenții potrivite (de renovare)

Megfelelő beavatkozással (felújítás)

• prezentând intervenții nepotrivite (de alterare a arhitecturii inițiale)

Nem megfelelő beavatkozással

C. Stare fizică / Állapot

• bună / Jó

• medie / Átlagos

• rea / Rossz

Concluzii / Következtetések:

A. Tipologie / Típus

cca 33% - 30 porți simple țărănești

30 szimpla, parasztos kapu

cca 2% - 2 porți cu închidere deasupra la poarta mică

2 kapu, fedett bejárati (kis)kapuval

0.00% - 0 porți cu închidere pe întreaga deschidere

0 teljesen fedett kapu, a ház homlokzatából folytatólagosan

cca 35% - 32 porți secuiești

32 Székelykapu

cca 9% - 8 porți care imită tipologii tradiționale, dar parțial, din materiale neadecvate

8 kapu, amely hagyományos tipológiákat imitál, de részben nem megfelelő anyagokból
cca 21%- 19 porți care s-au realizat din materiale netradiționale cu aspect strident
19 kirívó megjelenésű, nem hagyományos anyagokból készült kapu
0.00% - 0 porți aferente conacelor
0 Kúriákhoz tartozó kapu

B. Originalitate / Jelleg

cca 85% - 77 porți fără nicio intervenție
77 eredeti, beavatkozás nélküli
cca 4% - 4 porți prezentând intervenții potrivite (de renovare)
4 megfelelő beavatkozással (felújítás)
cca 11% - 10 porți prezentând intervenții nepotrivite (de alterare a arhitecturii inițiale)
10 nem megfelelő beavatkozással

C. Stare fizică / Állapot

cca 53% - 48 porți în stare fizică bună
48 jó állapotú
cca 44% - 40 porți în stare fizică medie
40 átlagos állapotú
cca 3% - 3 porți în stare fizică rea
3 rossz állapotú

Aproximativ o treime din porțile din localitate –cca 33%, păstrează încă aspectul tradițional autohton, putând fi considerate elemente de valoare specifice satului ce trebuie protejate – porți secuiești și porți cu închidere la poarta mică. Există însă un procent destul de apropiat ca pondere, de cca 21%, de porți cu aspect strident care alterează imaginea satului. Marea majoritate a porților – cca 85% nu au suferit în timp nici o intervenție, și acest lucru se reflectă în starea lor actuală: numai jumătate din ele mai sunt încă în stare fizică bună.

Körülbelül a kapuk 33%-át az itteni falvak értékes, jellegzetes elemeiként lehet számba venni (székelykapuk és hagyományos paraszti kapuk fedett kiskapuvál). Továbbá 21%-uk kirívó megjelenésű, nem hagyományos anyagokból készült, amik degradálják a faluképet. A kapuk többségénél- kb.85%-nál- nem történt soha beavatkozás, mely kihat az állapotukra is : csak a kapuk fele található jó állapotban.

D. Împrejmuri / Kerítés

Au fost numărate 88 împrejmuiri aferente gospodăriilor care au fost clasificate după două categorii: tipologie și starea de degradare. Cele două categorii prezintă următoarele subcategorii:

88 portához tartozó kerítés volt azonosítva, melyek a következők szerint csoportosulnak: típus és állapot. Ezen kategóriák a köv. alkategóriákat tartalmazzák:

A. Tipologie / Típus

A. împrejmuiri simple țărănești
Szimpla, paraszti kerítés
B. împrejmuiri cu soclu tradiționale
Kerítés hagyományos talapzaton

- C. împrejmuiri care imită tipologii tradiționale, dar parțial, din materiale neadevate
Kerítés, amely hagyományos tipológiákat imitál, de részben nem megfelelő anyagokból
- D. împrejmuiri care s-au realizat din materiale netradiționale cu aspect strident
Kirívó megjelenésű, nem hagyományos anyagokból készült kerítés
- E. împrejmuiri aferente conacelor din zidărie plină
Kúriákhoz tartozó tömör falazatú kerítés

B. Stare fizică / Állapot

- bună / Jó
- medie / Átlagos
- rea / Rossz

Concluzii / Következtetések:

A. Tipologie / Típus

- cca 44% - 26 împrejmuiri simple țărănești
26 szimpla, parasztos kerítés
- cca 34% - 27 împrejmuiri cu soclu tradiționale
27 kerítés hagyományos talapzaton
- cca 2% - 17 împrejmuire care imită tipologii tradiționale, dar parțial, din materiale neadevate
17 kerítés, amely hagyományos tipológiákat imitál, de részben nem megfelelő anyagokból
- cca 20% - 18 împrejmuiri care s-au realizat din materiale netradiționale cu aspect strident
18 Kirívó megjelenésű, nem hagyományos anyagokból készült kerítés
- 0.00% - 0 împrejmuire aferentă conacelor din zidărie plină
0 Kúriákhoz tartozó tömör falazatú kerítés

B. Stare fizică / Állapot

- cca 38 % - 33 împrejmuiri în stare fizică bună
33 jó állapotú
- cca 59% - 52 împrejmuiri în stare fizică medie
52 átlagos állapotú
- cca 3 % - 3 împrejmuiri în stare fizică rea
3 rossz állapotú

Marea majoritate a împrejmuirilor, cca 78%, sunt împrejmuiri specifice mediului rural, însă restul de 22% au un aspect strident, fiind realizate complet sau parțial din materiale necorespunzătoare. Această alaturare crează un contrast general neplăcut, ce se poate accentua fără reglementările necesare. O treime din împrejmuiri sunt în stare fizică bună, majoritatea fiind în curs de degradare - stare fizică medie.

Többségük megőrzi az itteni falvakra/térségre jellemző karaktert (78%), kb 22% a kirívó megjelenésű, nem hagyományos anyagokból készült kerítés. Ez a kombináció egy kellemetlen kontrasztot eredményez, kihangsúlyozza a szükséges előírások hiányát is. Csak egyharmaduk van jó állapotban, többségük közepes állapotú, illetve folyamatosan romlik az állapotuk.

E. Fântâni / Kutak

Au fost numărate 50 fântâni aferente gospodăriilor care au fost clasificate după trei categorii: tipologie, originalitate și stare de degradare. Cele trei categorii prezintă următoarele subcategorii:

50 kút volt azonosítva, melyek a következők szerint csoportosulnak: típus, eredetiség és állapot. Ezen három kategória a köv. alkategóriákat tartalmazza:

A. Tipologie / Típus

- A. Fântână cu roată / kerekeskút
- B. Fântână cu cumpănă / gémeskút

B. Originalitate / Jelleg

- fără nicio intervenție
Eredeti, beavatkozás nélküli
- prezentând intervenții potrivite (de renovare)
Megfelelő beavatkozással (felújítás)
- prezentând intervenții nepotrivite (de alterare a arhitecturii inițiale)
Nem megfelelő beavatkozással (módosítja az eredeti architektúrát)

C. Stare fizică / Állapot

- bună / Jó
- medie / Átlagos
- rea / Rossz

Concluzii / Következtetések:

A. Tipologie / Típus

cca 88% - 44 fântâni cu roată / 44 kerekeskút
cca 12% - 6 fântâni cu cumpănă / 6 gémeskút

B. Originalitate / Jelleg

cca 44% - 22 fântâni fără nicio intervenție
22 Eredeti, beavatkozás nélküli kút
cca 16% - 8 fântâni prezentând intervenții potrivite (de renovare)
8 megfelelő beavatkozással (felújítás)
cca 40% - 20 fântâni prezentând intervenții nepotrivite (de alterare a arhitecturii inițiale)
20 nem megfelelő beavatkozással (módosítja az eredeti architektúrát)

C. Stare fizică / Állapot

cca 34% - 17 fântâni în stare fizică bună / 17 jó állapotú kút
cca 60% - 30 fântâni în stare fizică medie / 30 átlagos állapotú kút
cca 6% - 3 fântâni în stare fizică rea / 3 rossz állapotban levő kút

Marea majoritate – cca 88% din fantanile din satul Bențid sunt fântâni cu roata, dar mai există încă 6 fântâni tradiționale cu cumpănă, ce trebuie păstrate ca elemente rurale specifice satului. Din păcate, din toate fântânile din sat, un procent apreciabil – cca 40% au suferit alterări ale arhitecturii inițiale prin intervenții nepotrivite. În prezent, cea mai mare parte din fântâni – cca 66% sunt în stare fizică medie sau rea și vor necesita intervenții în următorii 5-10 ani.

Nagy többségük –kb 88% a bencédi kutakból kerekeskút, de létezik még 6 hagyományos kút kútgémmel, melyeket fontos megőrizni specifikus, a falura jellemző elemként. Körülbelül a 40%-uknál nem megfelelő beavatkozások figyelhetők meg, ami veszélyeztetheti e jellegzetes elem eredeti arculatát (torzulás). Napjainkban a 66%-uk közepes és rossz állapotban van, ezek felújítást igényelnek 5-10 éven belül.

**F. Clădiri anexe pentru utilaje, clădiri anexe pentru depozitare, cuptoare, wc in curte, stup de albine, morminte și opere comemorative de război
Melléképületek, tározók, kemencék, fa-WC-k, méhkaptár, hadisírok és megemlékező alkotások**

Au fost numărate 44 anexe pentru utilaje, 72 clădiri anexe pentru depozitare, 7 cuptoare, 68 WC-uri în curte, 4 stupi de albine, 0 monumente vizibil din strada, 0 fantani accesibile de pe domeniul public.

Azonosítva lett 44 mezőgazdasági épület gépeknek, 72 tározó, 7 kemence, 68 fa-WC, 4 méhkaptár, 0 megemlékező alkotás (hősök terén), 0 az utcán (közterületen) található kút.

5. MONUMENTE ȘI SITURI ARHEOLOGICE / MŰEMLÉKEK ÉS RÉGÉSZETI HELYEK

Nu s-au identificat monumente istorice, conform listei monumentelor istorice din 2010, publicată de Ministerul Culturii și Patrimoniului Național.

Nem azonosítottak műemléket a Kulturális Minisztérium által, 2010-ben megjelentetett műemléklista szerint.

6. ELEMENTE PROPUSE PENTRU PROTECȚIE LOCALĂ / HELYI VÉDELEMRE KIJELÖLT ELEMÉK

Toate gospodăriile secuiești tradiționale sunt propuse pentru protecție locală.

Az összes hagyományos székely porta ki lett jelölve helyi védelemre.

Toate șurele tradiționale realizate folosind materiale precum lemn, cărămidă, piatră, țiglă și șindrilă sunt propuse pentru protecție locală.

Az összes hagyományos (fa, téglá, kő, cserép, valamint zsidely) anyagokból épült csűr ki lett jelölve helyi védelemre.

Toate casele tradiționale vechi sunt propuse pentru protecție locală.

Minden hagyományos, régi ház ki lett jelölve helyi védelemre.

Toate porțile tradiționale propuse pentru protecție locală.

Minden hagyományos kapu ki lett jelölve helyi védelemre

Toate fântânile cu roată și fântânile cu cumpănă realizate folosind materiale tradiționale (lemn, țiglă, șindrilă) sunt propuse pentru protecție locală.

Minden kerekas, valamint gémeskút, mely anyaghasználatára hagyományos (mint: fa, cserép, zsidely) ki lett jelölve helyi védelemre.

Toate anexele (porumbar, cuptor, bucătărie de vară, etc) realizate din materiale tradiționale (lemn, cărămidă, țiglă) sunt propuse pentru protecție locală.

Minden melléképület (kemence, sütő, stb.), mely anyaghasználatára hagyományos (mint: fa, téglá, cserép) ki lett jelölve helyi védelemre.

Detalierea capitolului se regăsește în regulamentul local de urbanism.

A részletek megtalálhatóak a helyi urbanisztikai szabályzatban.

7. ELEMENTE VALOROASE / ÉRTÉKES ELEMOK

S-au identificat 9 de elemente valoroase care descriu în modul cel mai fidel tipologiile existente și autenticitatea satului Bențid.

9 értékes elem lett azonosítva, melyek pontos képet adnak az itt élő tipológiákról, valamint Bencéd eredetiségét tükrözik.

- nr. 15 – gospodărie/ porta
- nr. 35 – fântână / kerekeskút
- nr. 36 – casă/ ház
- nr. 42X – fântână cu cumpănă/ kerekeskút
- nr. 45 – casă/ ház
- nr. 51 – biserică/ templom
- nr. 63 – gospodărie/ porta
- nr. 63 – casă/ ház
- nr. 63 – poarta/ kapu

NOTA: In realizarea releveelor din fisele de cartare ale elementelor valoroase, se ia in considerare un grad de aproximare in ceea ce priveste compartimentarile interioare ale constructiilor, respectiv anexele existente in cadrul gospodariilor, intrucat o serie din aceste spatii studiate nu au fost accesibile, pentru o documentare in detaliu

MEGJEGYZÉS: az értékes elemek adatlapjaihoz készült felméréseknél az épületek belső feltérképezése, valamint a porták egyes melléképületeinek funkcionális meghatározása hozzávetőleges, mivel a tanulmányozott területek egy része nem volt elérhető egy részletes dokumentációhoz.

Întocmit:

arh. **Bălan Ioan**
urb.peis.**Ioana Mircea**